

Astra Salvensis, an IV, număr 7, 2016

pasaje preluate și semnalate de la alți autori preocupați de această temă. Continuitatea ideilor este dată de un stil limpede, ce urmărește îndeaproape subiectul, fără să încarce sau să știrbească calitatea scrierilor sale.

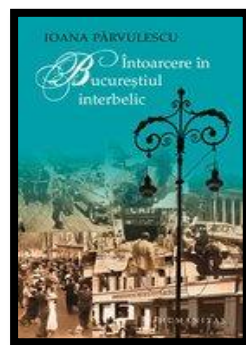
Parcurgând această lucrare, mi-am însușit cunoștințe prețioase, nu doar din domeniul istoriei sau teologiei. Cursivitatea textului și cuvintele alese deschid mintea cititorului și îl păstrează fidel până la încheierea discursului autorului. Recomand această carte, atât pentru complexitatea informațiilor și cantitatea lor, dar mai ales, pentru ușurința însușirii acestora.

Ligia M. ANDREI

Ioana Pârvulescu, *Întoarcere în Bucureștiul interbelic*, București, Editura Humanitas, 2003, 347 p.:

Volumul Ioanei Pârvulescu, intitulat *Întoarcere în Bucureștiul interbelic*, poate fi perceput mai degrabă ca o frescă sau un diptic decât ca o carte propriu-zisă. O frescă pentru că ilustrează, pe baza informației, împletite cu imaginația și talentul literar al autoarei, diferite aspecte ale vieții cotidiene sau ale momentelor speciale din Micul Paris al acelei perioade. Un diptic pentru că, atât la începutul prezentării, cât și pe parcursul ei, ce-i drept, destul de rar, autoarea face referiri la situația contemporană, evidențiind marile schimbări pe care, trecerea ireversibilă a timpului, le-a produs atât în viața urbei, cât și în cea a întregii societăți.

Structurată sub forma unei reconstituiri care, ferită de ariditatea cercetării istorice, se prezintă mai degrabă sub o formă de roman, scris în pripă, cu accente ludice, abundând în imagini, fermecând cititorul și făcându-l să viseze cu ochii deschiși, cartea dănei nu reprezintă totuși un volum de memorialistică și nici materializarea unor eforturi mai scurte sau mai îndelungate de cercetare. Ea este pur și simplu, o formă de ipostaziere a pasiunii pe care, probabil, cândva în trecut, a descoperit-o. O pasiune pentru un București diferit de cel în care trăiesc oamenii de azi. O curiozitate pe care și-o poate satisface doar prin intermediul conlucrării dintre lectură și imaginație. Și nu doar că o împlinește, într-o manieră egoistă, înfruptându-se singură din ospățul imagistic pe care o viață atât de policromă cum este cea a capitalei interbelice îl poate oferi,

ci îi oferă și o oarecare utilitate, oferind cititorului dornic de o incursiune într-un trecut mozaicat, posibilitatea de a reitera momente interesante și de a vizita locuri încărcate de istorie.

Atenția de-a dreptul balzaciană pentru detalii nu îngreuiază lectura, la fel cum, ușurința cu care Ioana Pârvulescu alunecă de la un moment la altul, de la un peisaj înspre o altă panoramă, nu generează o expunere discontinuă. De fapt, sunt două calități ale lucrării, care o particularizează între creațiile genului și o înfrumusețează. Despuiate de savoarea francezului pomenit sau de marasmul descriptiv al „plastografului” Călinescu (îngăduit fie-ne să îl numim așa din pricina modului în care s-a inspirat din cel dintâi în *Enigma Otiliei*), descrierile de aici atât locuri, cât și momente diurne sau nocturne. Uneori, scriitoarea chiar se transpune în pielea personajelor investigate, în vreme ce, alteori, ea încearcă să deducă cum s-ar simți ei dacă, printr-o jonglerie a tehnicii, s-ar trezi în orașul zilelor noastre: „*Când ai sentimentul că te afli și de și în Bucureștiul interbelic și faci eforturi ca să te adaptezi acolo, la întoarcerea „acasă” nu se poate să nu te simți puțin stingher și înstrăinat. Îți cauți locul, ca-ntr-un exil, cauți firele, tot mai fragile, care leagă orașul de azi, cu toată viața lui agitată, de lumea de ieri, acum plină de liniște și de moarte. Pierduți și nimiți s-ar simți și ei, străinii aceia din Bucureștiul interbelic și din familiile noastre, dacă ar nimeri în orașul lor, dar în timpul nostru. S-ar aștepta să vadă, la locul ei, luneta de lângă Cercul Militar, s-ar mira că grădina Cișmigiului nu se închide seara și să nu-l zăresc, pe aleea laterală, pe băiatul care vinde limonadă. Ar căuta din ochi firma luminoasă cu Josephine Baker sau librăria Hachette sau magazinul de la care-și cumpărau cravate franțuzești, vis-avis de biserica Kretzulescu, și nu le-ar mai vedea locul știut nici în altă parte. Cel mai mult i-ar nimeri marile bulevarde cărora cine știe ce rău adânc, de ani de zile, le-a schimbat albul în negru”*(p. 9).

Alteori, ea își asumă postura de mediu, de șaman, prin ochii căruia reapar noi lumi, pe care cititorul le vizitează parcă aieva: „*Cam în dreptul librăriei Alcalay, pe Bulevardul Elisabeta, la încrucișarea cu Calea Victoriei, obiectul care te nimește cel mai mult este semaforul dungat, plasat, foarte curios, chiar în mijlocul intersecției. Ca toate semafoarele din oraș, este o combinație de uman și mecanic, adică are un agent de circulație imediat lângă el, care stă ore întregi în picioare și reglează direcția săgeții în funcție de fluxul străzii. Stop sau treceți. Privește atent la oameni, are degetele înmănușate în piele întoarsă, fluier și chițiu cu coșoroc. Cât despre circulație, agresivă pentru pietonul ai cărui pași au dispărut de mult de pe străzile lumii, este pentru ochii din viitor, blândă și de neînțeles: cum străzile nu sunt marcate, mașinile vin cu viteză temperată, pe fire tremurătoare, în zig-zaguri nesigure, iar printre ele vezi trăsurile și oameni care se mișcă fără teamă și, oricum, fără grija agentului agățat cu șnur nevăzut de semaforul lui. Din când în*

când, câte un claxon te face să tresari sau un motor te face să tușești. Autobobilele, cu roata de rezervă purtată „pe dinafară”, pe spatele rețezat, sunt largi și comode, dar ca să urci în ele trebuie să ridici piciorul destul de sus. Ceea ce nici nu e rău, când un bărbat vrea să privească, ca din întâmplare, piciorul unei femei prins în ciorap de mătase și încălțat în pantof de piele fină, cu toculeți și baretă. Uneori, când proprietarul (care nu este neapărat totuna cu șofeurul), a fost cu ea la Paris, sub cifra înscrisă pe dreptunghiul alb se află și un ceruleț pe care scrie R, România” (p. 8).

Atmosfera societății înfățișate de Ioana Pârvuescu este una plină de viață și jovialitate. Ea creează contextul redării unor pasaje hilare, însă de un umor fin și cast. Incursiunea imaginară în universul „Micului Paris” urmărește zugrăvirea unui peisaj complex și policrom. Pentru a facilita lectura, autoarea se folosește de segmentarea micilor eseuri ce intră în componența lucrării, în capitole mari. Fiecare dintre ele este dedicat unei secțiuni importante din viața și activitatea lui și a oamenilor care-l populează.

Furnicarul cotidian este descris cu precădere în cadrul primelor trei capitole și în cel de-al șaselea, respectiv cel dintâi, intitulat „Politice” (pp. 15-68), cel de-al doilea, dedicat reconstituirii criteriilor după care se desfășura atunci viața amoroasă (pp. 69-10), cel de-al treilea, consacrat *loisirului* (pp. 111-180) și cel de-al șaselea, al cărui scop îl constituie reconstituirea unei zile obișnuite din viața bucureșteanului acelor vremuri (pp. 285-314). Celelalte sunt dedicate unor aspecte ce vizează dezvoltarea industrială a urbei (pp. 181-218), publicistica cotidiană, adică apariția și conținutul cărților și gazetelor (pp. 219-284) și prosopografia (autoarea realizând aici nu doar o analiză prosopografică, ci și una morfologică; pp. 315-338).

Viața politică, cu evoluția ei de-a dreptul tumultuoasă, ocupă un capitol important din conținutul lucrării. De altfel, nici nu era de imaginat o incursiune, fie ea și literară, în istoria unei capitale atât de frământate, fără o privire, fie ea și panoramică asupra modului în care această clasă de oameni îi desfășurau activitatea. Făcând uz de accente umoristice, ea analizează modul în care evoluează discursul patriotic, trecând în revistă exponenți zeoși ai acestuia precum Nichifor Crainic (cu pasaje ce trec în revistă critica ideilor lui)¹, și publicând pamflete ce înfățișează modul în

¹ „Predici patriotice ține și Nichifor Crainic, în *Gândirea*, de o violență pe an ce trece tot mai necenzurată. Deja, din 1934, i se dau replici alarmante, fie și nesemnate, cum este cea din *Viața Românească*. Se merge, analitic, pe liniile demonstrației gândiriste, care pomenea de moralitate, credință și dragoste de țară: „Referitor la moralitate, ne amintim că sacerdoșii Romei își surădeau cu tâlc (între ei) și enigmatic (pentru plebe). Referitor la credința în Dumnezeu, chestie de o gravă intimitate, nu cunoaștem un singur act al acestui apostol, din care am putea să reconstituim-ca paleontologul un mamut dintr-un oscior, veracitatea prediciei. Referitor la

care identitatea națională era utilizată ca un instrument politic prețios: „Pentru oamenii politici, mai întotdeauna înclinați să-și bucure interlocutorii cu strălucirea petardelor patriotice, indiferent din ce tabără fac parte, Andreiu Tudor dă câteva sfaturi chibzuite în Bilet de papagal: „1. Nu faceți uz de patriotism când sunteți în opoziție. Veți părea ipocrit. Patriotismul e un ce care ține numai de guvern. 2. Înscrieți-vă numai în partidele de opoziție. Sunt singurele care vin la guvern. 3. Nu umblați în opoziție cu L'Independance Roumaine în buzunar. Se va crede că preferați limba franceză, care e limbă de guvern. 4. Nu înjurați ca un surugiu în parlament. Puteți dovedi și altfel că sunteți patriot și român get-beget. 5. Nu căutați să ajungeți prin politică profesor universitar. Lumea e rea și vă va socoti elevul lui Mihalache Dragomirescu. 7. Când șefii opoziției vorbesc la Cameră, nu-i apostrofați cu „Sunteți vânduți Moscovei!” Așa se spune despre toți viitorii miniștri...” (p. 37).

Același ton umoristic, dublat însă de această dată de accente ironice, poate fi regăsit în mai multe rânduri în cadrul capitolului dedicat științei și tehnicii. Dacă politica este privită de Ioana Pârvulescu prin ochii gazetarilor pamfletari, modernizarea orașului este văzută prin ochii omului obișnuit cu metehnele ruralității, care se simte stingher și amenințat în acest peisaj. Deși încearcă o descriere detașată, care să nu îi trădeze propriile sentimente, ele transpar totuși încă dintru începutul acestuia, în rândurile ce conțin descrierea modului în care se schimbă orașul sub presiunea tehnologiei: „În cercuri concentrice, orașul, casa, odaia și omul se schimbă rând pe rând, transformând romanul balzacian al vieții în roman de anticipație. Nu codul civil și performanța morală preocupă acum, ci codul științific și performanța tehnică. Orașul își lărgeste străzile și le îndreaptă, spre folosul mașinii și în onoarea ei. Aerul se umple de gaze de eșapament, de zgomot și de roți cre frânează, motoare care pornesc și claxoane care țipă răgușit, spre bucuria mașinii și în folosul ei. Căii ascunși în motor se înmlțesc de la un an la altul. Casa se înalță spre cer, scârpinând norii, iar indivizii perfect străini se învață să aibă aceeași adresă și același portar. Odaia dă afară mobilele greoaie, care țin de un timp greoi, de mișcări domole, ca să decopere stilul practic. Caloriferul cu păcură, pe care un mecanic nevăzută îl ține cald, înlocuiește focul cu lemne, cu flăcări neastâmpărate și cenușă moale. În odaia cu țevi la vedere, de-a lungul zidului, pătrunde dubul străin al mașinii. Camerele de locuit sunt locuite de mașini. Cutia cu bomboane și becuri este mașina de făcut muzică, telefonul negru de ebonită este mașina de făcut voci. Toate au invadat intimitatea omului, s-au infilțat în sufletul lui, distrăgându-i atenția și legându-l

salvarea și iubirea patriei române-de când oare locuitorii Gangelui și poporul internaționalizat, emigrat pe sacrele maluri și răspândit în Europa, a primit misiunea istorică de mântuire a românismului? Nu găsim la directorul Gândirii nici credință în Dumnezeu, nici îndreptățire de Apostol al raselor pure și-după câte știm, nici vocația puritanismului „protestant” sau „protestatar” în mijlocul Sodomei” (pp. 36-37).

Astra Salvensis, an IV, număr 7, 2016

pentru totdeauna de ele. Mașinile se defectează și mor, așa cum omul se îmbolnăvește, așa cum animalele îi mor. Încă un motiv ca omul să țin la mașinile lui și să fie îngrijorat pentru ele”(pp. 181-182).

De tehnică este legată și dezvoltarea tiparului și apariția unei producții de-a dreptul industriale de literatură cotidiană. Numărul ziarelor, editate de diverse formațiuni politice, instituții culturale sau pur și simplu, de investitori dornici să profite de pe urma opulentului univers ziaristic, crește foarte mult în această perioadă. Autoarea sesizează acest lucru și dedică, așa cum am arătat deja, un capitol acestui subiect. Din nefericire însă, ea își limitează cercetarea doar la câteva dintre periodicele reprezentative și prezintă doar cochiurile câtorva autori exponențiali, însă puțini din perspectiva ponderii cantitative, fapt ce transformă această parte a volumului într-una realizată într-un limbaj plăcut, într-o incursiune imaginară interesantă în Bucureștiul interbelic, care însă, din punct de vedere informațional, dar și din cel al abordării, pot fi acuzate de superficialitate.

Incursiunea în peisajul multicolor și dinamic al Bucureștiului interbelic realizată de Ioana Pârvulescu se constituie așadar, după cum se poate vedea, într-o operă literară interesantă. Universul imaginar al orașului, rezultat al corelației dintre eforturile de documentare ale autoarei și procedeele stilistice și narrative prin intermediul căreora aceasta se străduiește să îl transforme pe cititor într-un partener de călătorie, este ilustrat într-o manieră plăcută, fie prin intermediul ironiei, fie prin cel al contrastelor sau prin descrierea propriu-zisă, pigmentată mereu cu aspecte inedite, articole-pamflet și anecdote. Dacă un istoric care ar lectura volumul ar putea remarca procesul de documentare adesea superficial și descrierile adesea monodireționale ale unor peisaje sau aspecte, pentru filologul care se apleacă cu atenție asupra lui, acesta reprezintă în mod cert o tentativă reușită de a readuce în atenția contemporanilor o lume dispărută cu tot dinamismul și toate tabieturile ei.

Raluca Nicoleta UILEAN-ISCIUC